

ekumenicznego wymiaru katechezy w gimnazjum na przykładzie poznańskiej serii podręczników (s. 223-248).

Podsumowaniem podjętych refleksji są artykuły ks. Marka Paluszkiewicza (s. 249-262) i ks. Krzysztofa Kantowskiego (s. 263-280). Pierwszy z nich omawia podręczniki stosowane w diecezji siedleckiej, drugi natomiast prezentuje aktualny stan wykorzystania różnorodnych podręczników do nauczania religii w Polsce w zależności od diecezji.

W recenzowanej publikacji można dostrzec pewne niedociągnięcia, do których zaliczyć należy przede wszystkim różny styl poszczególnych opracowań. Wydaje się to jednak zrozumiałe ze względu na fakt, iż autorzy wywodzą się z różnych środowisk naukowych i posiadają odmienne doświadczenia katechetyczne.

Z wyżej wymienionych względów pracę zbiorową pod redakcją ks. Pawła Mąkosy pt. *Poszukiwania optymalnego podręcznika do katechezy* należy uważać za znaczący wkład w rozwój teorii i praktyki katechetycznej. Recenzowana książka jest pozycją interesującą poznawczo i bardzo ważną szczególnie dla tych wszystkich, którzy zajmują się tworzeniem nowych podręczników katechetycznych. Może być ona pomocna w formacji katechetycznej studentów wydziałów teologicznych, a także katechetów.

Halina Wrońska CMW
Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL

Rodzina jako Kościół domowy. Red. A. Tomkiewicz, W. Wieczorek. Lublin: Wydawnictwo KUL 2010 ss. 634. ISBN 978-83-7702-071-5.

Rodzina jest naturalnym i niezastąpionym środowiskiem dla każdego człowieka. Jest ona miejscem, w którym każda osoba ludzka rodzi się, wzrasta i kształtuje swoją osobowość. Rodzina jest również środowiskiem kształtowania podstawowych cech człowieka, które pozwalają mu wejść w życie społeczeństwa i Kościoła oraz aktywnie w nich uczestniczyć. Pośredniczy ona w relacjach między jednostką a społeczeństwem w zakresie przekazywania i urzeczywistniania wartości moralnych, religijnych i kulturowych. Można więc przyjąć, że od wczesnego dzieciństwa każdy człowiek w rodzinie kształtuje swój własny obraz siebie, innych ludzi, społeczeństwa i obraz Boga. Wspólnota rodzinna stanowi fundament życia psychicznego i duchowego, co wpływa na funkcjonowanie człowieka w małżeństwie, rodzinie i w innych wspólnotach.

Tak pojęta rodzina odkrywa pełnię prawdy o swojej godności dopiero w perspektywie stworzenia i Bożego planu zbawienia. Rodzina bowiem to nie tylko fundament społeczeństwa, ale i Kościoła, gdyż sama nosi znamiona Kościoła powszechnego. Z tej racji o sakramentalnym małżeństwie i rodzinie można mówić jako o Kościele domowym. Podobnie jak Kościół powszechny realizuje ona misję kapłańską, prorocką

i królewską. Kościół domowy powiązany jest ogniwem miłości ludzkiej i Boskiej, będącej kontynuacją miłości małżeńskiej, z której przychodzi na świat dziecko. Z tej miłości zrodzone i w niej pozostające nowe pokolenie uczy się kochać Boga i Jego Kościół. Pierwszym konkretnym źródłem miłości Boga i człowieka jest jego rodzina. Odkrywanie tej prawdy stoi na straży godności i świętości życia rodzinnego.

Z tej racji naukowe zainteresowanie rodziną, jako Kościołem domowym, zasługuje na szczególne uznanie. Prawda ta głęboko uświadomiona w Kościele wczesnochrześcijańskim przez wiele wieków była prawie nieobecna w refleksji teologicznej. Powróciła podczas obrad Soboru Watykańskiego II i w myśli posoborowej. Niemniej jednak były to wypowiedzi i opracowania fragmentaryczne. W tym kontekście rodziło się oczekiwanie na interdyscyplinarną syntezę poświęconą rodzinie jako Kościołowi domowemu. Oczekiwaniom tym czyni zadość książka zatytułowana *Rodzina jako Kościół domowy*, wydana pod redakcją ks. dr. Antoniego Tomkiewicza i ks. dr. Włodzimierza Wieczorka – pracowników naukowych Instytutu Nauk o Rodzinie oraz Instytutu Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL.

Całość jest podzielona na pięć części i opatrzona Wstępem Przewodniczącego Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski ks. bp. Kazimierza Górnego oraz Słowem od Redakcji. Zebrane w pierwszej części jedenaście artykułów (s. 15-156) poświęcono teologii rodziny jako domowego Kościoła. Opisano aspekt biblijny i patrystyczny rodziny jako Kościoła domowego, które następnie znajdują swoje rozwinięcie w soborowej i posoborowej refleksji teologicznej. Swoistym podsumowaniem tej części jest opracowanie ogólnej koncepcji Kościoła domowego. Rodzina, która swój rodowód posiada w akcie stwórczym Boga, zajmuje własne miejsce w historii zbawienia, w której odgrywa znaczącą rolę.

Druga część, zatytułowana *Rodzina w nauczaniu papieży*, składa się z czterech artykułów (s. 157-230). Jest ona poświęcona rodzinie w nauczaniu papieży: Piusa XI, Piusa XII, Jana Pawła II i Benedykta XVI. Treści zawarte w tym rozdziale ukazują przede wszystkim specyfikę ujęcia zagadnień małżeńskich i rodzinnych w myśli wskazanych papieży. Zawarte w artykułach treści ukazują ewolucję myśli Kościoła, w centrum której znalazło się nauczanie Soboru Watykańskiego II.

Kolejna część, zatytułowana *Urzeczywistnianie Kościoła w rodzinie i przez rodzinę*, posiada osiem artykułów (s. 231-346), w których analizuje się posłannictwo rodziny w perspektywie kapłańskiej, królewskiej i prorockiej misji Chrystusa. Dzięki temu zadania małżeństwa i rodziny ukierunkowane na budowanie wspólnoty zostały przedstawione w optyce teologicznej, eksponującej nadprzyrodzony wymiar miłości małżeńsko-rodzinnej.

Kontynuacją przedstawionych wyżej treści jest kolejna część, obejmująca dziewięć artykułów (s. 347-464). Poświęcono ją aspektom pastoralnym Kościoła domowego. Akcentując praktyczne czynniki funkcjonowania małżeństwa i rodziny, jako wspólnoty wiary, treści artykułów dotyczą dwóch relacji. W relacji wewnątrzrodzinnej ukazane są praktyczne role, jakie mają do wypełnienia członkowie rodziny wobec siebie wzajemnie. Druga relacja odnosi się do więzi między rodziną a wspólnotą Kościoła.

Ostatnia część, zatytułowana *Aspekty społeczne Kościoła domowego*, zawiera jedenaście artykułów (s. 465-624). Kościół domowy jest tu przedstawiony w świetle nauk społecznych, takich jak psychologia, pedagogika, socjologia oraz w ujęciu nauk biomedyc-

nych, prawnych, ekonomicznych i seksuologicznych. Otwarcie to sprawia, że Kościół domowy mocniej zakorzenia się w całokształcie losu człowieka i staje się świadomy realizacji powołania do świętości w wymiarze ludzkim i zarazem nadprzyrodzonym.

W książce zatytułowanej *Rodzina jako Kościół domowy*, wydanej pod redakcją ks. dr. Antoniego Tomkiewicza i ks. dr. Włodzimierza Wieczorka, należy zaznaczyć właściwy dobór autorów przy omawianiu poszczególnych zagadnień. Są to osoby kompetentne, które opisując poszczególne aspekty rodziny jako Kościoła domowego, uczyniły to z dużym znawstwem i dojrzałością naukową. Na uwagę zasługuje także sama struktura pracy, która, choć jest interdyscyplinarna, to jednak cechuje się logiką, zwartością i dynamiką rozwoju dyskursu.

Recenzowana książka jest pozycją interesującą poznawczo i bardzo ważną dla wszystkich, którzy zajmują się problematyką małżeńsko-rodzinną. Może być ona pomocna w formacji teologiczno-pastoralnej kleryków i studentów wydziałów teologicznych, ale także duszpasterzy, katechetów, wychowawców. Książka otwiera również szereg perspektyw kontynuacji badań naukowych w tym kierunku.

Halina Wrońska CMW
Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL

Ks. Tadeusz Panuś. *Zasada chrystocentryzmu i jej realizacja w polskiej katechizacji.* Kraków: Wydawnictwo WAM 2010 ss. 483.

W refleksji nad poszukiwaniem miejsca i zadań katechezy wobec współczesnych przemian kulturowych i religijnych na szczególną uwagę zasługuje książka ks. prof. Tadeusza Panusia *Zasada chrystocentryzmu i jej realizacja w polskiej katechizacji*. Z pewnością jest to dzieło o dużej wartości naukowej i katechetycznej. Podjęty temat chrystocentryzmu w katechezie należy uznać za bardzo aktualny i potrzebny. Autor w pierwszych i w ostatnich słowach książki przywołuje myśl ks. prof. E. Albericha, który stwierdza, że żyjemy dzisiaj nie tylko w epoce zmian, ale w prawdziwej zmianie epoki i zmierzamy ku ziemi nieznannej, ku przyszłości fascynującej, ale i tajemniczej (s. 11, 430). Wśród tych przemian i nowych wyzwań Autor mocno podkreśla tendencje antychrześcijańskie we współczesnej Europie i bolesne doświadczenia prześladowań chrześcijan w krajach Azji i Afryki (s. 11-13). Wobec tak silnych zmian religijnych i kulturowych naszych czasów Autor proponuje zwrócenie się do treści stawiających w centrum Osobę Jezusa Chrystusa. W ten sposób zostają odświeżone i przybliżone idee chrystocentryzmu w dzisiejszej katechezie. Bardzo słusznie Autor upatruje tutaj źródeł sił i nadziei w procesie formacji wiary wobec wyzwań naszych czasów. Trafnie stwierdza się, że „źródłem nadziei w tej niezwykle złożonej sytuacji Europy i świata jest Jezus Chrystus. Złożona rzeczywistość współczesnego